

Voorschotten op werkloosheidsuitkeringen door OCMW's

Juni 2021

Een publicatie van:

POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding, Sociale Economie en Grootstedenbeleid

Kruidtuinlaan 50 bus 165
B-1000 Brussel
+32 2 508 85 85
vraag@mi-is.be
www.mi-is.be

Volg ons op

Colofon

Redactie

Jeroen Barrez, Studiedienst

Verantwoordelijke Uitgever

Alexandre Lesiw, Voorzitter POD Maatschappelijke Integratie

Auteursrecht

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de POD Maatschappelijke Integratie.

Uitsluiting aansprakelijkheid

De POD Maatschappelijke Integratie sluit iedere aansprakelijkheid voor schade als gevolg van druk- en zetfouten uit.

Inleiding

Deze nota omvat een overzicht van de beschikbare informatie over de voorschotten op werkloosheidsuitkeringen die door de OCMW's worden toegekend. In een eerste deel wordt de context geschetst waarbij de impact van de coronacrisis en de uitbetaling van werkloosheidsuitkeringen aan bod komt.

In een tweede deel worden de cijfergegevens over voorschotten op werkloosheidsuitkeringen door OCMW's getoond en geanalyseerd. Het betreft cijfers over: 1) leefloon in de vorm van een voorschot; 2) voorschotten die niet in de vorm van een leefloon worden toegekend door de 5 grote OCMW's naar uitkeringstype; en 3) socio-economische positie voor nieuwe aanvraag bij het OCMW.

Tot slot komt ook de UNIPROC-procedure in een derde deel aan bod. Deze heeft als doel om voorschotten op werkloosheidsuitkeringen te voorkomen door een gegevensuitwisseling tussen de RVA, de uitbetalingsinstellingen en de OCMW's. Ook hier worden enkele cijfers meegegeven.

Impact van de coronacrisis op de werkloosheid

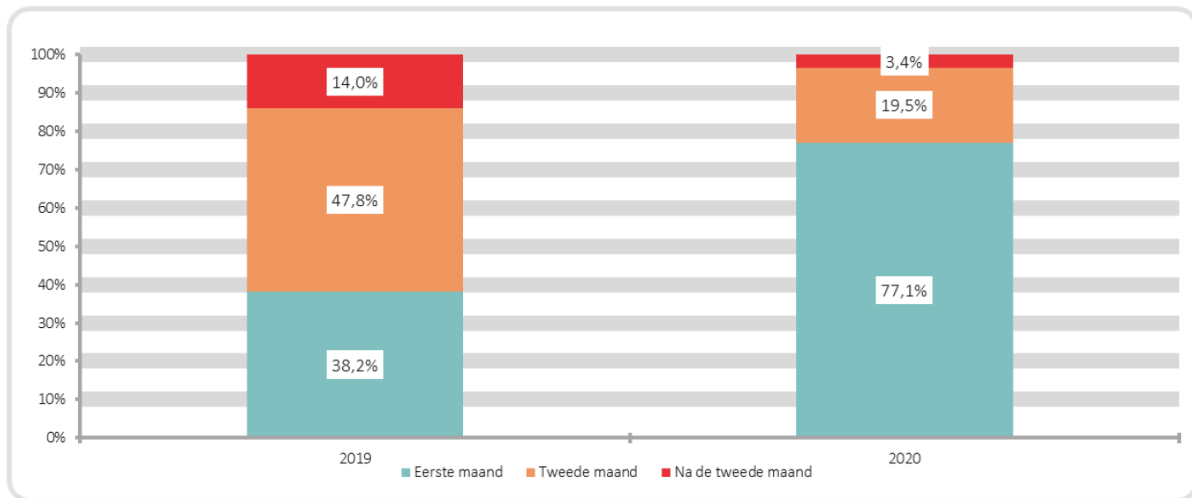
De coronacrisis heeft een ongekende impact op de arbeidsmarkt. De sociale zekerheid fungeert evenwel als een cruciale schokdemper. Zo vangen de tijdelijke werkloosheid voor werknemers en het crisioverbruggingsrecht voor zelfstandigen een groot deel van de impact voor de werkenden op. Over heel 2020 kregen in totaal bijna 1,4 miljoen werknemers minstens één uitkering tijdelijke werkloosheid. Dit komt overeen met een kleine 200.000 voltijds equivalenten op maandbasis, wat 10 keer meer is dan in 2019.¹

Ondanks de enorme toename van de aanvragen voor tijdelijke werkloosheid, bleven de betaaltermijnen redelijk stabiel. Voor de tijdelijke werkloosheid was de betaaltermijn voor het merendeel van de dossiers tijdens de coronacrisis zelfs beduidend korter dan in normale omstandigheden. De RVA geeft aan dat deze snellere betaling onder meer mogelijk was door een ruimere interpretatie van het begrip overmacht, soepelere toekennings-voorwaarden, en vereenvoudigde procedures, zowel inzake de aangifte van de tijdelijke werkloosheid door de werkgever, als inzake de aanvraag van uitkeringen door de werknemer en de betaling van de uitkeringen door de uitbetalingsinstellingen.

---

¹ Voor meer info, zie jaarverslag RVA 2020: https://www.rva.be/nl/jaarverslag-rva-2020#h2_1.

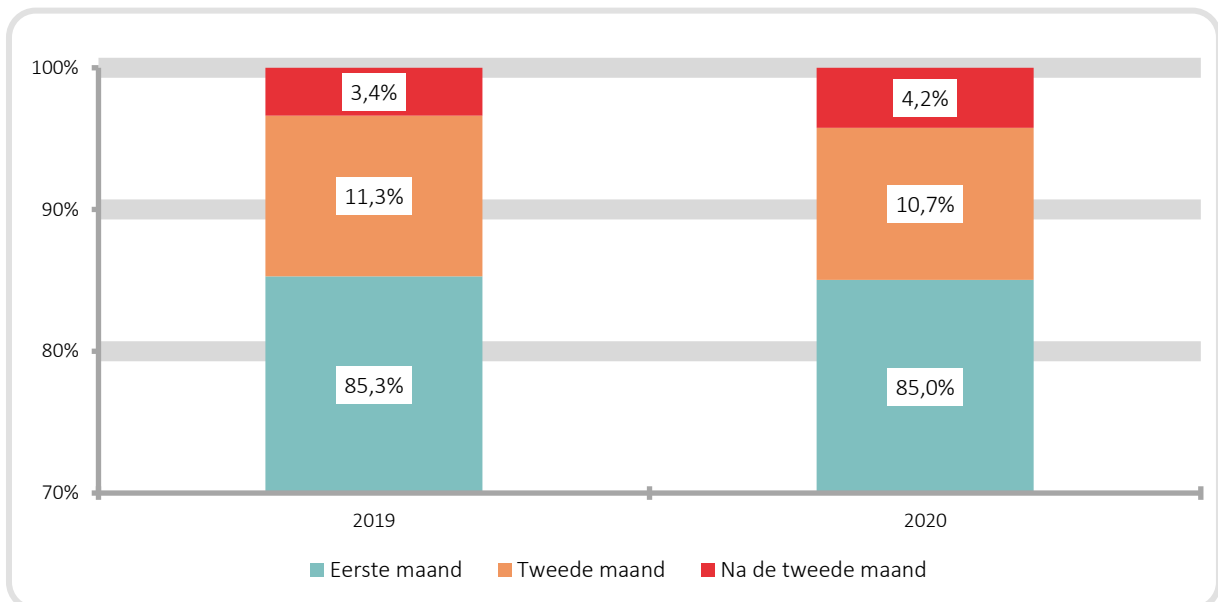
Betaaltermijnen tijdelijke werkloosheid

Bron: RVA (jaarverslag 2020)

In 2019 waren er gemiddeld 98.089 betalingen per maand voor tijdelijke werkloosheid, in 2020 was dit meer dan vervijfvoudigd tot 504.657 betalingen. Hoewel er in relatieve termen een daling was van de dossiers die na de tweede maand werden uitbetaald van 14,0 % in 2019 naar 3,4% in 2020, betekent dit in absolute termen een toename. Hierbij dient wel vermeld te worden dat de meeste werknemers voor het eerst een uitkering ontvingen en dus een nieuw dossier moest worden aangemaakt, wat meer tijd vraagt.

Betaaltermijnen volledige werkloosheid (UVW-WZ)

Bron: RVA

De betaaltermijn van de volledig werklozen werd in beperkte mate getroffen door de sterke toename van aanvragen voor tijdelijke werkloosheid. Zo steeg het aandeel van de uitbetalingen na de tweede maand van 3,4% in 2019 naar 4,2% in 2020. Niettemin bleef het aandeel betalingen in de eerste maand stabiel op ongeveer 85%. Bovendien geeft de RVA aan dat de gemiddelde termijn van de aanvragen

voor werkloosheidsuitkeringen die door de RVA werden behandeld zelfs daalde van 5,2 dagen in 2019 naar 4,4 dagen in 2020.²

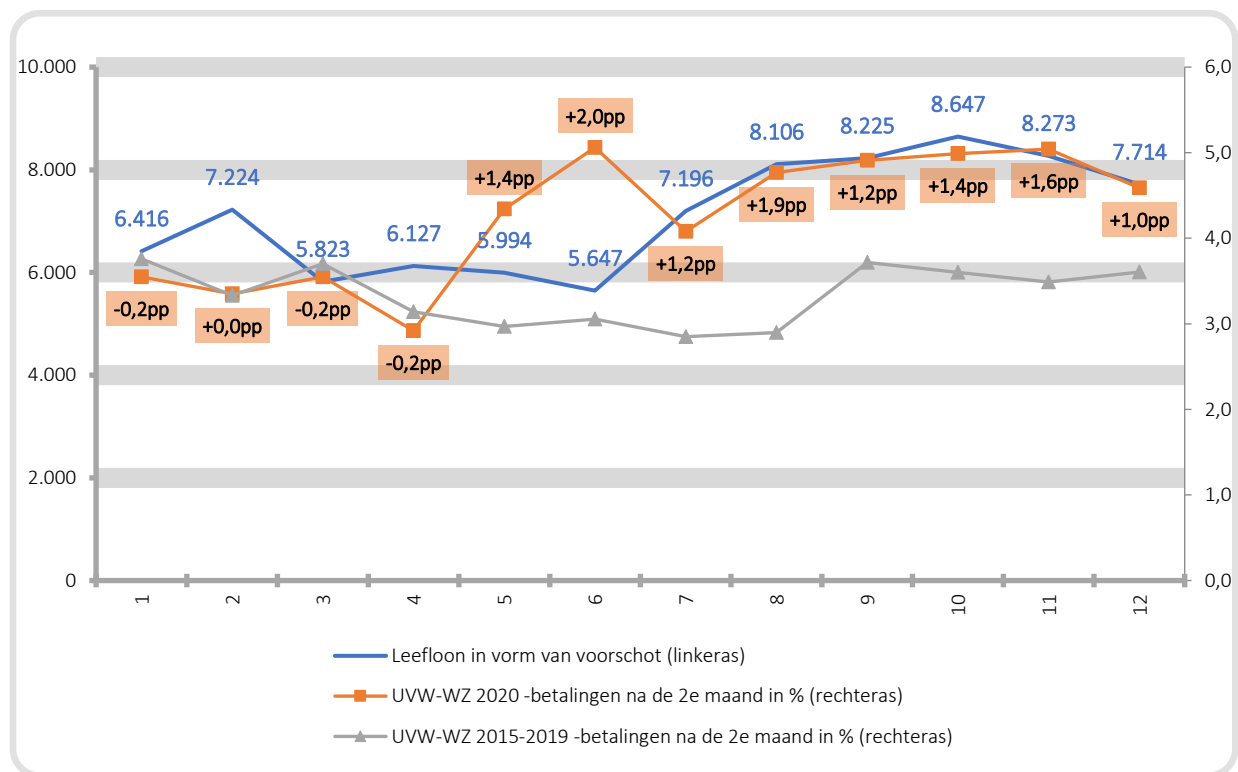
Hoewel in relatieve termen de impact zeker beperkt bleef, is er in absolute aantallen wel een toename van het aantal aanvragen dat een langere betaaltermijn kent. Zo nam het aantal betalingen na de tweede maand zowel voor de tijdelijke werkloosheid als de volledige werkloosheid toe. Dit is een mogelijke verklaring voor de toename van het aantal aanvragen bij de OCMW's voor voorschotten op een sociale uitkering.

Hieronder zien we een vergelijking van de evolutie van:

- enerzijds de betalingen na de tweede maand van Werkzoekende Uitkeringsgerechtigde Volledig Werklozen (UVW-WZ) voor (2015-2019) en het jaar waarin de coronacrisis uitbrak (2020) op basis van gegevens van de RVA;

- en anderzijds de voorschotten op sociale uitkeringen die uitbetaald zijn door OCMW's in de vorm van een leefloon op basis van gegevens van de POD MI.

Betaaltermijnen volledige werkloosheid en voorschotten in de vorm van leefloon (2020)

Bron: RVA, gegevens van RVA en POD MI (enquête OCMW's)

We stellen vast dat het aandeel van de betalingen na de tweede maand voor volledige werkloosheid tot en met april 2020 stabiel blijft en quasi gelijk loopt met de evolutie tijdens de periode 2015-2019. Vanaf mei zien we daarentegen dat dit aandeel oploopt. Zo was over de periode mei tot december 2020 gemiddeld ongeveer 4,7% van de betalingen na de tweede maand, terwijl dit gemiddeld 3,4% van de betalingen betrof in de periode 2015-2019. Aangezien het om betalingen na de tweede maand gaat, is de impact van het begin van de coronacrisis (in maart) pas zichtbaar vanaf mei. De impact op

² RVA, Jaarverslag 2020 (Volume 1), p. 4.

het totaal aantal voorschotten in de vorm van een leefloon door de OCMW's is pas te zien vanaf de zomer, al was er reeds in de maart en april een piek in het aantal nieuwe aanvragen voor een voorschot in de vorm van een leefloon bij de OCMW's (zie verder).

Voorschotten op werkloosheidsuitkeringen door OCMW's

De POD Maatschappelijke Integratie heeft geen specifieke cijfers over het aantal voorschotten voor werkloosheidsuitkeringen die worden uitbetaald door de OCMW's. Toch kunnen er wel indicaties gegeven worden op basis van de enquête bij OCMW's die in het kader van de coronacrisis werd opgestart en een beperkte enquête bij de 5 grote OCMW's. Aangezien het om enquêtegegevens gaat, dienen onderstaande cijfers wel met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden.

Meer bepaald heeft de POD MI gegevens over:

- 1) Leefloon in de vorm van een voorschot
- 2) Voorschotten door de grote OCMW's naar uitkeringstype (op basis van beperkte enquête)
- 3) Socio-economische positie vóór een nieuwe aanvraag bij het OCMW

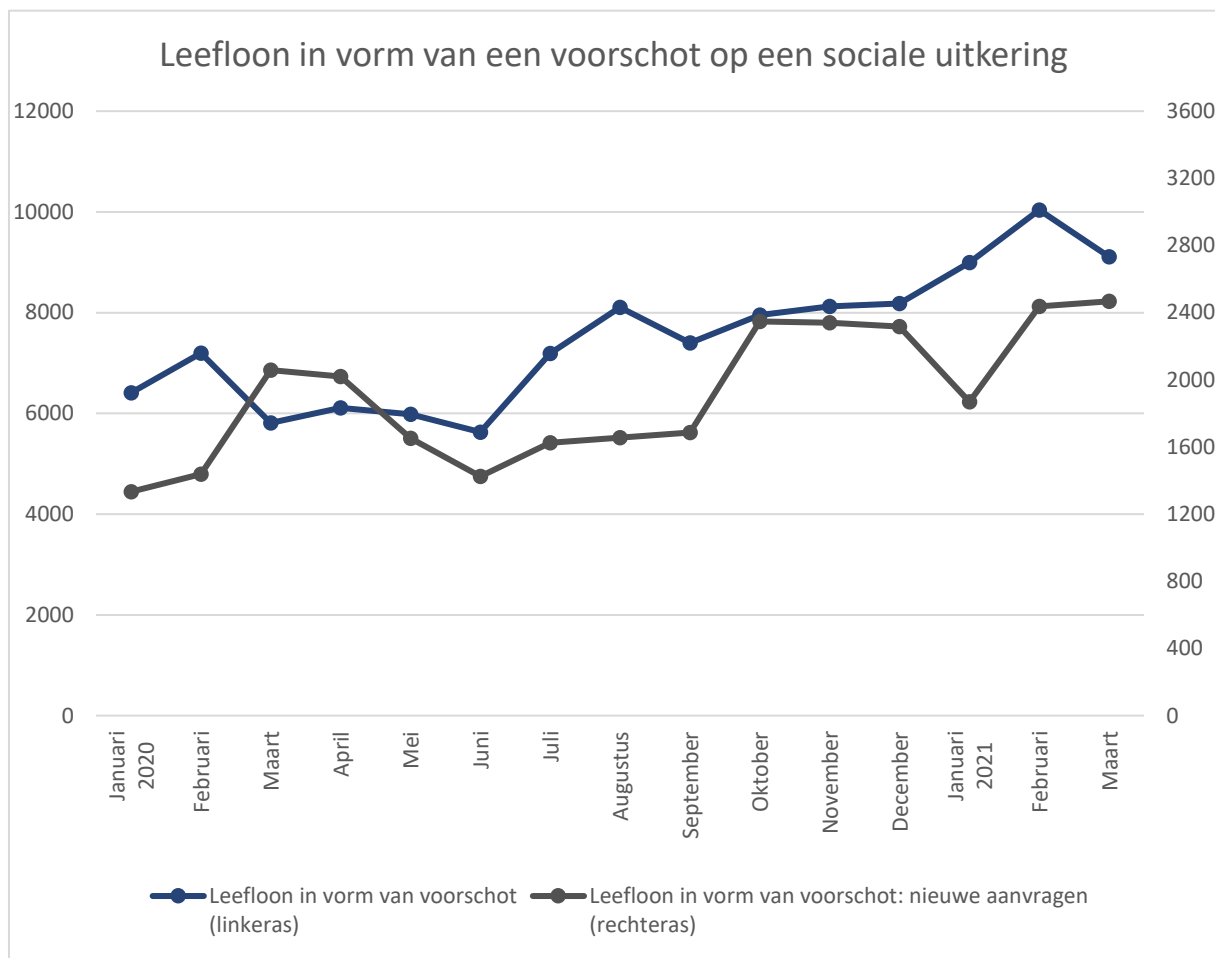
Leefloon in de vorm van een voorschot

Ten eerste heeft de POD MI cijfers over het aantal begunstigden van het leefloon, waarvan het leefloon in de vorm van een voorschot wordt uitbetaald (in afwachting van een andere sociale uitkering of inkomen). Een deel van de voorschotten die door de OCMW's worden uitbetaald, zullen voorschotten op werkloosheidsuitkeringen betreffen.³ Van de toename van voorschotten (m.a.w. extra voorschotten ten gevolge van de coronacrisis) die we vanaf juli 2020 waarnemen, zal het overgrote deel hoogstwaarschijnlijk werkloosheidsuitkeringen uitmaken.⁴

---

³ We bedoelen hiermee werkloosheidsuitkeringen in de meest ruime zin: volledige werkloosheid (na arbeid of studies) en tijdelijke werkloosheid.

⁴Op basis van gegevens van de OCMW's van de 5 grote steden zien we dat de toename van voorschotten op sociale uitkeringen bijna volledig werkloosheidsuitkeringen betreft. Het gaat hier om voorschotten die niet in de vorm van een leefloon werden uitbetaald.

Bron: POD MI, enquête bij OCMW's

Waar het aantal begunstigden van een leefloon in de vorm van een voorschot op een sociale uitkering de eerste maanden van de coronacrisis rond de 6.000 schommelde, nemen we in juli en augustus een stijging waar. In de periode augustus tot en met december bevindt het aantal begunstigden zich tot rond de 8.000. Daarna zien we een verdere stijging in januari en februari 2021, gevolgd door een beperkte terugval in maart.

Een mogelijke verklaring dat de stijging van de voorschotten door OCMW's pas vanaf juli begint, is dat personen in eerste instantie beroep doen op hun financiële reserves. We krijgen echter een meer volledig beeld wanneer we ook kijken naar de nieuwe aanvragen voor een voorschot in de vorm van een leefloon. Ten eerste stellen we al een stijging van nieuwe aanvragen in maart en april 2020 vast wat overeenkomt met de eerste lockdownperiode.⁵ Vanaf oktober zien we opnieuw een stijging van het aantal nieuwe aanvragen tot ruim boven 2.000 op maandbasis en dit zet zich door tot eind 2020. Deze toename valt samen met de verstrengende maatregelen vanaf oktober en de tweede lockdown vanaf 2 november. Na een terugval in januari, zien we dat er in februari en maart 2021 opnieuw meer dan 2.400 nieuwe aanvragen op maandbasis zijn.

⁵ Ook de COVIVAT-onderzoeksgroep wijst er op dat OCMW's meer aanvragen voor een voorschot op sociale uitkeringen hebben ontvangen (tijdens de eerste coronagolf). Zie: COVIVAT (2020), Meer vragen om hulp bij OCMW's en voedselbanken: eerste resultaten van een grootschalige bevraging.

Raming van toename van voorschotten OCMW's (2020)

Cumulatief over de periode augustus tot en met december gaat dit over een kleine 10.000 extra uitbetalingen van een voorschot als leefloon door het OCMW.⁶ We kunnen echter niet identificeren om hoeveel unieke personen dit gaat aangezien dezelfde personen meerdere maanden een voorschot kunnen ontvangen.⁷ Zoals hierboven reeds aangehaald, betreft het in het merendeel van de gevallen voorschotten op een werkloosheidsuitkering.

Toch is dit slechts een minimale schatting aangezien niet alle voorschotten worden uitbetaald als een leefloon. Zo kan ook andere maatschappelijke hulp- en dienstverlening vanuit het OCMW financiële steun omvatten in afwachting van een werkloosheidsuitkering. De voorschotten die niet in de vorm van een leefloon worden uitbetaald zitten dus niet in deze cijfers.

Voorschotten door grote OCMW's (niet in vorm van leefloon)

Om de hierboven aangehaalde leemte op te vullen, kijken we hier naar de voorschotten op een sociale uitkering die niet in de vorm van een leefloon worden uitbetaald op basis van aangeleverde cijfers van de OCMW's van vier van de vijf grote steden.⁸ Hoewel de situatie naargelang het OCMW wel sterk verschilt, kunnen we toch enkele algemene vaststellingen maken.

Ten eerste zien we dat het aantal voorschotten op een werkloosheidsuitkering een sterke toename kent in het begin van de coronacrisis. Vóór het uitbreken van de coronacrisis, in januari 2020, bedroeg het aantal personen met een voorschot nog 113. In het begin van de crisis, april 2020, liep dit op tot 222 personen met een voorschot voor een werkloosheidsuitkering. We zien dat dit hoge niveau aanhoudt in juli 2020. In oktober 2020 zien we nog een lichte stijging van het aantal voorschotten voor werkloosheid tot 235. In januari 2021 stabiliseert dit aantal zich op 230 voorschotten.

Een tweede vaststelling is dat er zich geen toename van de voorschotten voor andere sociale uitkeringen voordoet. Het aantal voorschotten voor een andere sociale uitkering bevindt zich tijdens de coronacrisis veeleer op een lager niveau dan voordien. Hoewel dit de voorschotten betreft die niet in de vorm van een leefloon worden toegekend, bevestigt deze vaststelling het vermoeden dat ook de toename van de voorschotten op sociale uitkeringen (in de vorm van een leefloon) in grote mate toe te schrijven zijn aan de voorschotten op werkloosheidsuitkeringen.

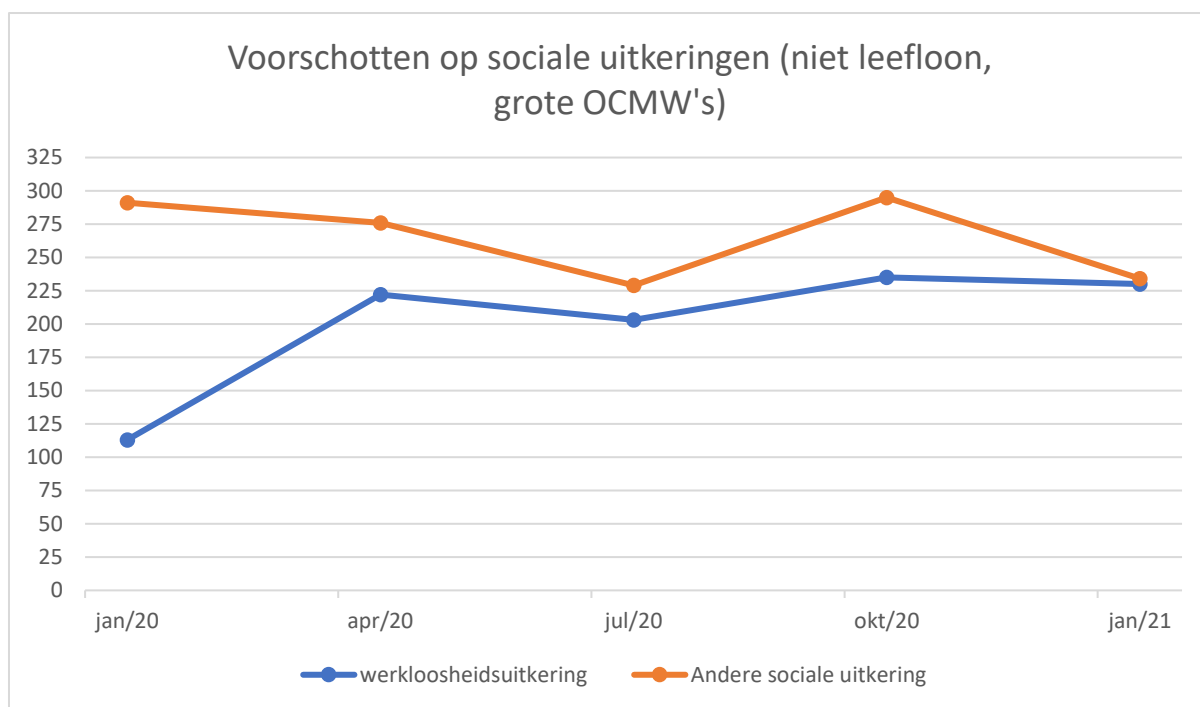
---

⁶ We berekenen het surplus op maandbasis door het verschil te bepalen tussen het gemiddelde voor de periode augustus t.e.m. december en het gemiddelde voor de periode januari t.e.m. juli. Dit resulteert in een surplus van 1984 betalingen op maandbasis voor de laatste 5 maanden van 2020. We veronderstellen dus met andere woorden dat er vanaf augustus een surplus is. Vermenigvuldigen we het surplus op maandbasis met de 5 maanden (periode augustus t.e.m. december), komen we tot een cumulatief surplus van 9.922 betalingen op jaarbasis.

⁷ Op basis van een vergelijking tussen het aantal nieuwe aanvragen (instroom) en het totaal aantal voorschotten (stock) zien we dat er ongeveer 75% 'blijvers' zijn, d.w.z. personen die minstens aan hun tweede maand betaling toe zijn. Stel dat we deze 2 maanden als uitgangspunt nemen dan heeft 75% van de stock dubbel zoveel betalingen als er personen zijn. Dit resulteert in een maximaal aantal unieke personen dat ongeveer 37,5% (zijnde de helft van 75%) lager ligt, dus maximaal 6.250 unieke personen. Indien er personen zijn die meer dan twee maanden een betaling ontvangen, ligt dit unieke aantal personen nog lager.

⁸ Deze resultaten zijn gebaseerd op cijfers van 4 van de 5 grote OCMW's: Antwerpen, Brussel, Charleroi en Gent.

Bron: POD MI (beperkte enquête bij 5 grote OCMW's)

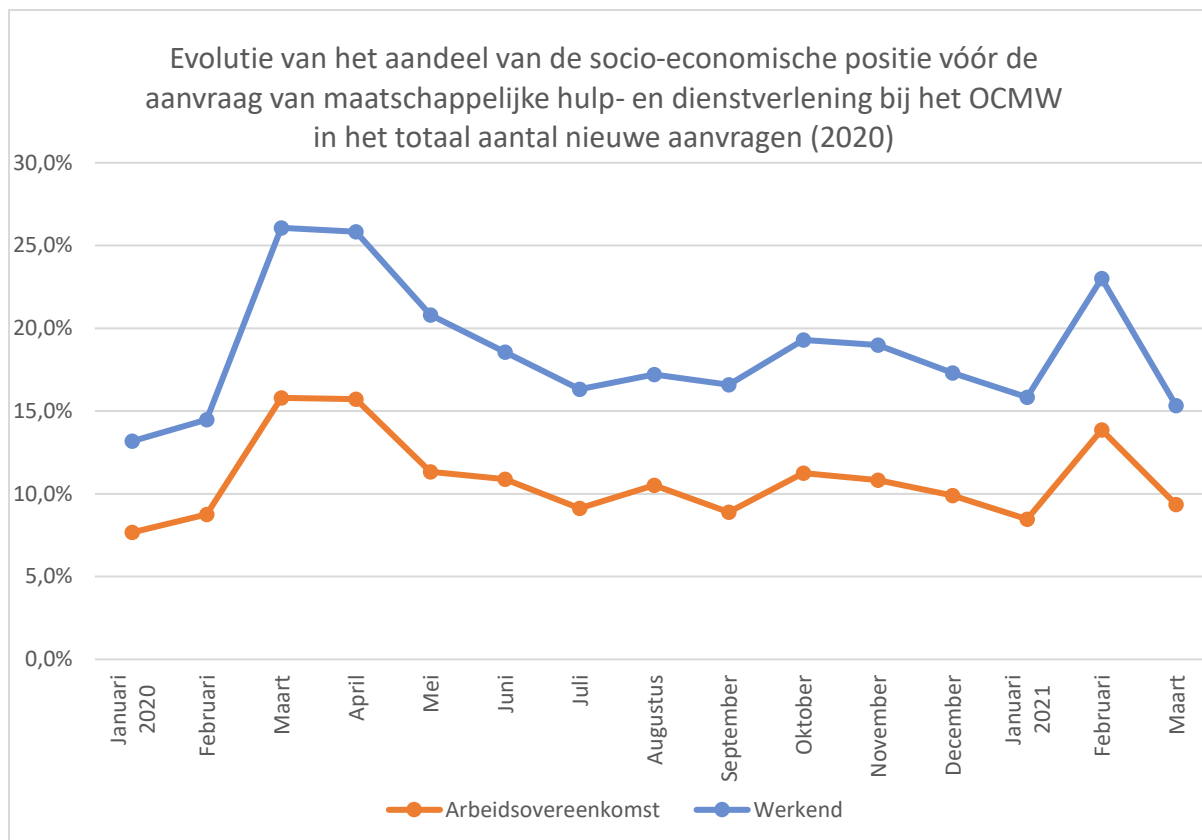
Socio-economische positie vóór nieuwe aanvraag bij het OCMW

Een laatste indicator die wijst op een stijging van de voorschotten die OCMW's uitbetalen voor een werkloosheidsuitkering is de socio-economische positie van personen die een nieuwe aanvraag bij het OCMW indienen.

De socio-economische positie voor de aanvraag van personen die een voorschot aanvragen op hun werkloosheidsuitkering bij het OCMW zal in de meeste gevallen werkend zijn.⁹ In onderstaande grafiek kijken we naar de maandelijkse evolutie van het aandeel personen die vóór de aanvraag bij het OCMW een arbeidsovereenkomst hadden en van alle werkenden samen (inclusief zelfstandigen, interim, werkstudent, artiest en flexi-job) in het totaal aantal nieuwe aanvragen. Waar de personen die aan het werk waren voor het uitbreken van de coronacrisis 13% van de nieuwe aanvragen bedroeg, zien we dat dit aandeel sterk steeg in de maanden maart (26,3%) en april (25,0%) en ook nadien nog hoger bleef (gemiddeld 18,2% over de periode mei t.e.m. december). Voor de personen met een arbeidsovereenkomst, die het merendeel van de werkenden uitmaken, stellen we dezelfde trend vast.¹⁰

⁹ Dat is zeker het geval wanneer het uitkeringen voor tijdelijke werkloosheid betreft, aangezien de persoon dan nog per definitie verbonden is door een arbeidsovereenkomst.

¹⁰ Voor de tijdelijke toename in februari 2021 hebben we geen verklaring.

Bron: POD MI, enquête bij OCMW's

In tegenstelling tot de stijging van de voorschotten, stellen we de toename van het aandeel werkenden bij nieuwe aanvragen voor het OCMW sinds het begin van de coronacrisis in maart vast. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat een deel van de personen die vóór de aanvraag werk hadden in de eerste maanden van de crisis voornamelijk beroep doen op andere maatschappelijke hulp- en dienstverlening vanuit het OCMW. Ze vragen (voorlopig nog) geen voorschot op een werkloosheidsuitkering aan.

UNIPROC

Werklozen met financiële moeilijkheden door een vertraging in de behandeling van hun uitkeringsaanvraag kunnen bij het OCMW een voorschot vragen op hun werkloosheidsuitkering. Om voorschotten op werkloosheidsuitkeringen door OCMW's te voorkomen en tot een minimum te herleiden is de UNIPROC-procedure in het leven geroepen. Het gaat om een samenwerkingsverband tussen de RVA, de OCMW's en de uitbetalingsinstellingen.

De UNIPROC-procedure gaat in de praktijk als volgt te werk:

Wanneer iemand bij het OCMW een voorschot op zijn werkloosheidsuitkering vraagt, wint het OCMW via fax of mail informatie in bij de bevoegde uitbetalingsinstelling of bij de RVA, indien de bevoegde uitbetalingsinstelling niet gekend is, over de status van het werkloosheidsdossier. Om die informatie in te winnen en te verstrekken, gebruiken de OCMW's, de uitbetalingsinstellingen en de RVA altijd het formulier C-UNIPROC.

De RVA en de uitbetalingsinstelling verbinden zich ertoe alles in het werk te stellen om het dossier zo snel mogelijk te behandelen of om zo snel mogelijk te beslissen over het recht op een uitkering. Indien een volledige aanvraag wordt ingediend vóór 15 uur geeft de RVA diezelfde dag nog een antwoord aan het OCMW.

Om een voorschot te vermijden zijn er twee mogelijkheden:

- 1) Indien er recht is op een werkloosheidsuitkering, zal de betaling zo snel mogelijk worden uitgevoerd om een voorschot te vermijden. De RVA deelt het bedrag van de uitkering en de datum waarop de uitbetalingsinstelling toestemming werd gegeven om tot de betaling over te gaan mee aan het OCMW.
- 2) Indien nog geen beslissing over het recht op een uitkering kan worden genomen, zal de uitbetalingsinstantie of de RVA het OCMW informeren over de stappen die de werkloze nog moet ondernemen:
  - inschrijving als werkzoekende bij FOREM, VDAB of ACTIRIS;
  - zich aanmelden bij de RVA;
  - het indienen van de ontbrekende documenten bij de uitbetalingsinstelling

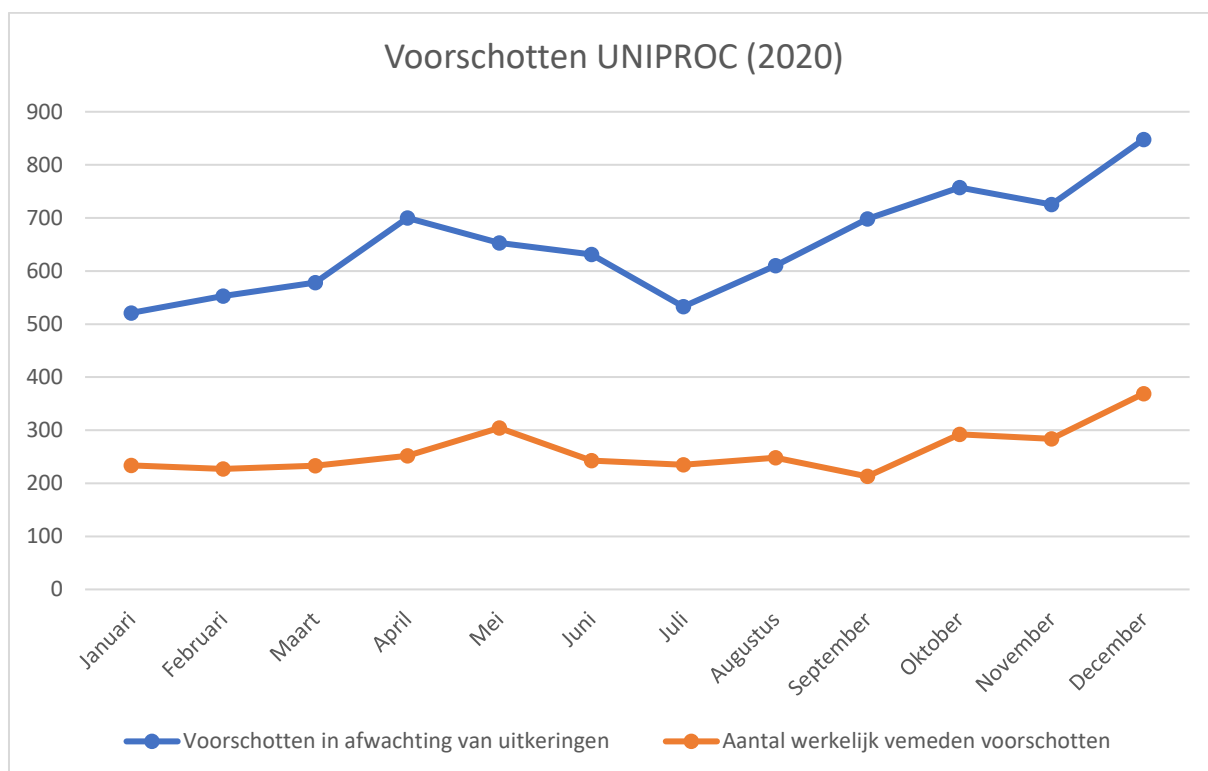

UNIPROC in cijfers

In 2020 waren er 8.039 aanvragen via de UNIPROC-procedure om een voorschot te voorkomen, waarvan 7.804 voor voorschotten in afwachting van een uitkering. Dat is een stijging voor wat betreft de aanvragen met 18,6% ten opzichte van 2019. Het aantal voorschotten dat door de UNIPROC-procedure kon worden vermeden, is iets minder toegenomen (15,8%). Een mogelijke verklaring is de toegenomen werklust voor de administraties tijdens de coronacrisis.

Van de voorschotten die via de UNIPROC-procedure werden behandeld, kon in 2020 in ongeveer 40% van de gevallen een voorschot worden vermeden.

Op onderstaande grafiek stellen we ten eerste vast dat de voorschotten waarvoor beroep wordt gedaan op de UNIPROC-procedure een gelijkaardig verloop kennen over 2020 als het aantal nieuwe aanvragen voor een voorschot in de vorm van een leefloon (cf. supra). Zo zien we een eerste toename in het begin van de coronacrisis (met name in april en mei) en een tweede toename vanaf september met een hoog niveau tot op het einde van 2020. Daarnaast zien we ook dat het aantal werkelijk vermeden voorschotten (met enige vertraging) een gelijkaardig verloop kent.

Bron: RVA, bewerking door studiedienst POD MI

